

פוסט-מורטם לכנסת ה-24 (אפריל 2021 עד יוני 2022)

כנסת זו התאפיינה בהתנהגות מופקרת של מפלגת הליכוד אשר החרימה את עבודת הוועדות (בשל טענה מוגזמת על קיפוח בהרכב) והובילה מדיניות של התנגדות בלתי-עניינית לכל הצעה ממשלתית (גם כאשר זו קרובה יותר לאידאולוגיה של הליכוד מאשר לזו של רוב חברות הקואליציה). הקואליציה הממשלתית הייתה חסרת תקדים במספר הסיעות המשתתפות בה וחשוב יותר בספקטרום של העמדות הפוליטיות שסיעות אלו מייצגות.

ההתנהגות המופקרת של הליכוד בכנסת ה-24 הינה הבשלה של תהליך ארוך שנים של הקצנה לאומנית שמובילה למאפיינים פאשיסטיים ממש. תהליך זה כולל היזון חוזר בין העמדות האידאולוגיות לפעולות ממשלתיות אשר משנות את המציאות באופן שמאשש כביכול את העמדות האידאולוגיות (ואף מקצין אותן). תהליך זה התמזג בשנים האחרונות עם הצרכים הפרטיים של הסוציופּת העומד בראש הליכוד, אשר הפך למעשה לשליט יחיד של הליכוד. האופי הדיקטטורי והסוציופּתי של השלטון הזה, גרם לפרישה של אנשי ימין מהליכוד ומהקואליציה המונהגת על ידו.

על בסיס פרישה זו קמה קואליציה אלטרנטיבית שנפרשה מן הימין הקשה (של "ימינה", "תקוה חדשה", ו"ישראל ביתנו") דרך מפלגות ימין-מרכז ומרכז ("כחול לבן", "יש עתיד", ו"העבודה") ועד השמאל הציוני ("מרצ"), ואף כללה מפלגה ערבית ("רעם"). התחזקה של הקואליציה הבעייתית הזו חייבה פשרות אידאולוגיות קשות (בעיקר מקצתיה האידאולוגיות של הקואליציה) והתחשבות הדדית, אלא שבמהלך הזמן התברר שההתחשבות באחר היא חד-כיוונית ("ז"א הצד השמאלי התחשב בצד הימני).

בפרט, המחויבות של סיעת "ימינה" לקואליציה הייתה אמביוולנטית מן הרגע הראשון, וחברים בסיעה – בפרט, שרת הפנים (איילת שקד) – חיבלו באחדות הקואליציה לאורך כל חייה. (דוגמה אופיינית היא ההפרה הבוטה של הפשרה שהושגה עם סיעת "מרצ" בנושא הארכת הוראת השעה ביחס לאיחוד משפחות פלסטיניות). בסופו של דבר, גרמה סיעת "ימינה" למיטוט הקואליציה ולפיזור הכנסת. ודוק: הקואליציה התמוטטה בגלל התנהגות סיעת "ימינה" ובשל חוסר הרצון של שאר מרכיביה להסתמך על תמיכת "הרשימה המשותפת" קל וחומר לשתף אותה בקואליציה.

כל זה מוביל לשאלה האם היה ניתן, ובפרט מלכתחילה, להקים קואליציה אלטרנטיבית אשר כוללת את סיעת "הרשימה המשותפת" ולא כוללת את סיעת "ימינה". חשוב להזכיר כי התמיכה של סיעת "הרשימה המשותפת" במועמדותו של יאיר לפיד לראשות הממשלה נסמכה על התקווה שקואליציה כזו אכן אפשרית. אלא שסיעות הימין והימין-מרכז אשר הכתיבו את הטון באוסף הסיעות שהמליץ על יאיר לפיד סירבו לבחון ברצינות את האפשרות הזו. הסירוב הזה, במשולב עם מדיניות הממשלה שהוקמה, הוא שמיצב את "הרשימה המשותפת" כאפוזיציה עניינית לממשלה שהוקמה. (בפרט, "הרשימה המשותפת" לא שיתפה פעולה עם יוזמות של הליכוד אשר נגדו את האידאולוגיה שלה, בעוד שהליכוד שיתף פעולה עם יוזמות של הרשימה המשותפת אשר עמדו בניגוד לאידאולוגיה שלו.)

ועדיין, האם קואליציה בהשתתפות כל הסיעות אשר המליצו על מועמדותו של יאיר לפיד לראשות הממשלה הייתה אפשרות ריאלי? למרות ששאלה זו מוצגת תמיד ל"רשימה המשותפת", הרי שהתשובה עליה תלויה בעיקר בעמדות סיעות הימין והימין-מרכז. השאלה היא האם, לנוכח המבוי הסתום הפוליטי, היו הסיעות הללו מוכנות לחדול מן ההדרה של הנציגות הנבחרת של האזרחים הפלסטינים של המדינה ולהמיר אותה במילוי ולו חלקי של כמה מן הדרישות הצודקות של הנציגות הזו?

אני מקווה ששאלה זו תעמוד בקרוב על סדר היום של אותן מפלגות.